

Cijeli svijet je samostan

Institucionalizirane stvarnosti kao što su Crkva, država, neka redovnička zajednica posjeduju arhive, knjižnice, muzeje, sve se na neki način bilježi, ostavlja za buduća istraživanje. Fenomeni, pak, kao što su kršćanstvo, nacija ili neki pokret ostaju izvan arhiva, knjižnica i muzeja, ne dopuštaju da ih se zatvori u strukture, regule ili zidine, oni jednostavno žive, što na poseban način vrijedi za franjevački pokret. Sv. Franjo je jedno želio: da on i njegovi žive evanđelje i da ga žive posvuda, na ulici, u polju, u kući, ondje gdje su i ljudi. No i u ovom slučaju, kao i u mnogim drugim, jedno je želja, a drugo je njezino ostvarenje. Iz povijesti je, naime, znano da su i iz Franjina pokreta iznikli redovi, samostani i njihova posebna ustrojstva, no u jednom svom segmentu, tako se barem čini, franjevački je pokret sačuvao Franjinu izvornu ideju *života u svijetu – svjetovnost*, to je Franjevački svjetovni red.

Sveprisutni Bog

Franjo je svoju stvarnu, pravu i prvu zadaća vidio u posvećivanju života kroz prožimanje svjetovnih područja Duhom Svetim.

Izvorno u Franjinu pokretu je istina da Bog dopušta da ga se nađe u svjetovnom liku: u svim stvarima ovoga svijeta, kako to kaže Ignacije Lojolski; u ljudima s njihovim nevoljama i brigama, veseljima i nadanjima; u životinjama, biljkama i kamenju; u konkretnim situacijama i društvenim okolnostima, u događajima i iskustvima povijesti. Ne mora se ići u pustinju ili na kakvo visoko brdo ili u unutarnji svijet duše da bi se tražio i našao Bog; ne mora se, dakle, rastati sa svijetom da bi se našao Bog. To je biblijska istina, nju slijedi sv. Franjo. Ma koliko Bog imao svoje mjesto u čovječjoj duši, on u prvoj liniji djeluje u povijesti ljudi. Mojsiju se pokazuje u gorućem grmu da bi mu povjerio služenje u jednom povijesnom djelu: Mojsije treba svoj narod izvesti iz neslobode i potlačenosti u slobodu. Franjo tako razumije Sv. pismo, Bog je nazočan u osloboditeljskim procesima i u zalaganju za više pravednosti i mira. On je konačno postao tijelom (Iv 1), materijalno je ušao u svijet i želi u njemu ostati do konca svijeta. Tko čovjekom postalog Boga želi slijediti, mora za njim ići u svijet.

U veličanstvenu igrokazu koji je sastavio jedan nepoznati franjevac sredinom 13. stoljeća, u tzv. *Savezu sv. Franje s Gospođom Siromaštinom*, pita *Gospođa Siromaština* Franju i njegovu braću gdje je njihov samostan. Oni, pak, odgovaraju široko pruženih ruku u smjeru cijeloga

svijeta: Ovo – cijeli svijet – je naš samostan. Naravno da su ovo tek male naznake koje bi trebale upućivati na zaključak da sva tri reda sv. Franje nose jedna te ista duhovna dinamika: Boga se u svijetu mora tražiti, naći i svjedočiti. Nažalost, a tako se to često događa, upravo u ovoj važnoj stvari su se dogodili propusti. Umjesto priznavanja svjetovnosti, franjevačka se duhovnost okretala prema distanciranju od svijeta dokazujuću se vršenjem triju evanđeoskih savjeta. Franjevci, umjesto da stanuju na usputnim

mjestima

, kako je htio sv. Franjo, stanuju u

samostanima

, u čvrstim zidanim zgradama sličnim zamcima. No, nije to bilo samo do njih, takav razvoj je poticala i sama Crkva. Rezultat je bio ovaj: franjevci počinju sve manje živjeti radikalnost evanđelja, sve su manje siromašni sa siromasima, bratski povezani u jednoj konkretnoj zajednici koja naviješta vijest o prisutnosti Božjoj u svim svakidašnjim situacijama u cijelom svijetu povezujući sve koji vjeruju i koji žele biti Crkva Isusa Krista. Takvom

razvoju

nije se uspio oduprijeti ni FSR, sve se više udaljavao od svijeta. U njegovim je članovima bila sve čvršća klauzura srca, što je s vremenom od FSR-a načinilo pobožnu udругu, koja je ostala bez ikakva društvenog utjecaja. Zvono je počelo zvoniti na uzbunu, bio je potreban povratak korijenima.

Ovaj povratak korijenima nosio je u sebi poruku da članovi svih franjevačkih obitelji trebaju iznova otkriti iskonsku *svjetovnost*, onu oznaku svoje duhovnosti koja im je usprkos svim razlikama zajednička.

Početak i razvoj FSR-a

Iz povijesti znamo da sv. Franjo nije imao namjeru utemeljiti nekakav red. No Božji je plan bio drukčiji: najprije su mu darovana braća (= Prvi red), uskoro i sestre (= Drugi red), a zatim su došli ljudi koji su se u susretu s Franjom obratili, pokornici (= Treći red). Rodoslovlje Franjinih sljedbenika danas izgleda ovako:

Prvi red:

200 muškaraca - 30 žena

20 klarisa

Treći svjetlovni red: 3000

- evangelički Treći red

- **Franjevci i franjevke, institucionalno povezani**

(svjetovni instituti, kao npr. Svjetovni institut misionara Krista Kralja, osnovan od o.

Gemellija, zastupljen u 25 zemalja, "Drugovi sv. Franje" i dr.)

Sam naziv *Franjevački svjetovni red* je kroz dugu povijest više puta mijenjan. Češće su puta bili

nazivi: *Pokornička braća i sestre* , *Braća pokornici*, *Treći*

red . Danas se pak

smatra službenim i najprihvatljivijim nazivom:

Franjevački svjetovni red

Franjevački: jer prihvaća usmjerenje vlastitog života po uzoru svetoga Franje, svete Klare i

ostalih franjevačkih velikana kroz osmostoljetnu franjevačku prošlost.

Svjetovni: jer označuje one osobe koje ne idu u samostan da bi ostvarile ideal Franjina

evanđeoskog života. One ostaju u svojim obiteljima i na svojim radnim mjestima te u takvim

okolnostima pokušavaju ostvariti ideale evanđelja i čovječnosti.

Red: jer označuje skupinu osoba koje se ujedinjuju i združuju kako bi zajednički lakše postigle

sebi postavljeni cilj, a čije je Pravilo potvrđeno od Crkve.

FSR u Bosni Srebrenoj

O prijenosu i širenju franjevačkog pokreta na našim prostorima malo je autentičnih svjedočanstava. Većina ih slična legendama sačuvanim u narodnoj predaji, što ne treba čuditi, jer su upravo ovi prostori, uvijek i iznova, bili poprišta velikih ratova, koji neminovno sa sobom odnose spomenike prema kojima se onda piše povijest. No i ono malo svjedočanstava je dovoljno da zaključimo da je franjevački pokret brzo i uspješno pustio duboko korijenje na našem bosanskom tlu. Ta se činjenica pripisuje uspješnoj franjevačkoj metodi: sudbinu svoga pokreta predali su u ruke domaćih sinova, kojima je franjevačka ideja ubrzo postala ne samo orijentir u vjeri, nego i način života. Ona je čak našla put i do dvora bosanskih kraljeva.

O načinu djelovanja bosanskih franjevacu jedan njihov Šematizam (popis osoblja i mjesta

djelovanja uz povijesni uvod) u vrijeme osmanlijskog vladanja kaže ovo: *Franjevci su uzimali iz*

naroda brojne pomoćnike: imali su prokurate, a treći red pokornika je cvjetao

(*Conspectus Bosnae Argentinae Anno 1935*). U istom tom *Conspectusu* nalazi se i slika kraljice

Katarine uz napomenu da je bila franjevačka trećoredica. Ovo nije nikakva iznimka. U mnoštvu

onih koji su pripadali ovom Redu nalazimo i druge poznate osobe, kao npr. sv. Elizabetu

Ugarsku i sv. Ljudevita IX, francuskog kralja. FSR-u su pripadali brojni poznati umjetnici i

znanstvenici kao što su: Dante, Giotto, Leonardo da Vinci, Cristofor Colombo, Vasco da Gama

itd., zatim brojni svećenici, biskupi, kardinali i pape. Da spomenemo samo imena papa: Pijo IX,

Leon XIII, Pijo X, Benedikt XV, Pijo XI, Pijo XII, Ivan XXIII. Od kardinala spominjemo Stepinca i

Kuharića.

Na obilnije pisane spomenike o djelovanju FSR-a nailazimo tek u drugoj polovici 19. stoljeća.

Posebno je važno nastojanje pape Leona XIII. On želi obnovu Crkve preko laičkih pokreta.

Stalo mu je da se i prilike u svijetu urede na idejama kršćanstva, odnosno evanđelja. Uz 700.

obljetnicu rođenja sv. Franje (1882) izdaje posebnu okružnicu u kojoj preporučuje Treći red sv.

Franje kao osobito sredstvo obnove svijeta u kršćanskom duhu. Pristupa i reformi Pravila

FSR-a. Ova papina djelatnost stavila je FSR u žižu ondašnjeg zanimanja, što je našlo odjeka i

na našim prostorima. Bosanski franjevci su aktivni, sami pišu o FSR-u ili prevode važne

tekstove iz drugih jezika. Nastoje FSR urediti prema Pravilu, uvesti administraciju. To se,

naprimjer, događa 1888. godine u Tolisi, što se smatra administrativnim utemeljenjem FSR-a u

toj župi. Slična su događanja zabilježena i u drugim župama.

Uglavnom to je bilo vrijeme obnove franjevačkog laičkog pokreta u Bosni, no ona nije dugo

trajala. Na put su joj stala događanja I. svjetskog rata: glad, bijeda, ubojstva, progonstva,

stanovništvo je bilo decidirano. Nikome nije padalo na pamet organizirani rad, deviza je bila:

preživjeti. Naravno da je poslije rata bilo pomaka, no premalo je bilo vremena da bi se osjetio

vidni napredak, na vrata je kucao II. svjetski rat. Njegove su posljedice za naša krajeve, kako

one materijalne tako i duhovne, bile još teže i pogubnije, pa tako i za stanje FSR-a. Broj članova

se drastično smanjio, a pritisak nove, komunističke ideologije nije dopuštao neku posebnu

aktivnost na području vjere.

Tek s vremenom taj pritisak popušta. Provincijski kapitul franjevacu Bosne Srebrene 1955.

godine traži od svojih članova da porade na obnovi FSR-a jer će on *sigurno značiti duhovnu*

snagu za župu i za vjersko-moralni život župljana

. Ovaj poticaj nije ostao bez ploda. Kao najljepši primjer navodi se djelovanje fra Branka Krilića

koji je kroz deset godina neumornog rada uspio u župi Bugojno u FSR upisati 950 novih

članova, tako da u izvještajima za Provincijski kapitul 1973. godine stoji da FSR broji 5.911

članova i otada se broj članova FSR na području Franjevačke provincije Bosne Srebrene, bilo je

padova i uzdignuća, kreće između 4 i 6 tisuća članova.

Nova strujanja

Sa stanjem i brojem članova FSR-a, u 52 bratstva 3.560 članova, nije bila zadovoljna

Provincijska uprava s provincijalom fra Lukom Markešićem na čelu (1982-1991). Provincijal fra

Luka piše braći cirkularno pismo (18. 02. 1986) pod naslovom *Obnova FSR-a kod nas*, u kome

traži veći angažman braće u radu s FSR-om. Utemeljuje četiri samostanska područja: livanjsko

(Livno i Rama), plehansko (Plehan, Tolisa, Dubrave i Tuzla), fojničko (Fojnica, Kreševo, Kr.

Sutjeska) i jajačko (Jajce, Petrićevac i Guča Gora) i u svakom od njih održava sastanke s

asistentima i voditeljima FSR-a nastojeći postaviti na noge organizaciju FSR-a kako to traži i

samo Pravilo, da mjesna bratstva trebaju imati čvrsto vodstvo: predsjednika, potpredsjednika,

tajnika, blagajnika i učitelja novaka.

Ova nastojanja prati Nacionalno vijeće FSR-a za bivšu Jugoslaviju, čiji je dio, kao područno

bratstvo, bratstvo trećoredaca naše Provincije. Vijeće održava čak svoju važnu sjednicu u

Sarajevu 31. 5. 1986. kao poseban znak podrške FSR-u u Bosni. Na njoj se priprema prvi

pohod franjevačkim svjetovnjacima na tlu bivše Jugoslavije predsjednice Međunarodnog vijeća

FSR-a s. Manuele Matioli. I po tom pohodu će godina 1986. biti upamćena.

Sav ovaj trud dovest će i do konstituiranja Područnog vijeća FSR-a za Bosnu. To se dogodilo

1987. Za predsjednika je izabran b. Marko Jozić (ž. Ulice), za 1. dopredsjednika s. Jelena Loina

(ž. Zenica), za 2. dopredsjednika b. Niko Brandić (ž. Tišina), za tajnika b. Matija Ladan (ž.

Jajce), za blagajnika b. Franjo Dizdar (ž. Petrićevac) i za učitelja novaka b. Vinko Botićeli (ž.

Žitače).

Nažalost, iako su ova nastojanja počela donositi ploda, nije bilo vremena da sve to dozri, da se

učvrsti, ubrzo je došao novi rat, možda pogubniji za hrvatski narod i Katoličku crkvu u BiH.

Mnogo je svijeta izginulo, a još je više protjerano ili se dobrovoljno iselilo. Naravno da je to

imalo kobne posljedice i za članstvo FSR-a. Oporavak je težak i teško je prognozirati hoće li ga

biti. No, kao i dosad, bosanski franjevci ne odustaju od svojih metoda. Znajući da će i sami imati

uspjeha u svom zadatku pastoriziranja samo ako budu imali u članovima FSR-a pravu podršku,

dali su se na obnovu FSR-a. Neki su u tom neumorni. Na poseban je način bio aktivan, kao

provincijski asistent FSR-a u Bosni, fra Ivo Radman. Pokušava sagledati posljedice rata. Od

295.060 vjernika 1991. koje su pastrozirali bosanski franjevci, 2003. bilo ih je tek 158.248. U

65 franjevačkih župa živi još samo oko 900 članova FSR-a, u 35 župa ih više i nema.

Novo poglavlje u povijesti FSR-a na području Provincije Bosne Srebrene, na svoj način, počinje

pisati fra Gabrijel Tomić, novi provincijski asistent. Ujesen 2002. i u proljeće 2003. godine

obavlja prvi važni korak, obilazi, zajedno s jednim članom Regionalnog vijeća, sva župna

bratstva da bi, nakon vizitacije, 28. 06. 2003. godine organizirao susret članova Prvog, Drugog i

Trećeg reda sv. Franje sa sestrama Klarisama u Brestovskom povodom obilježavanja 750.

godišnjice smrti sv. Klare. Ovo je bio velik i zahtjevan posao. Teško je procijeniti njegove

plodove, ali je, što se tiče FSR-a, trebalo znati gdje smo i od čega treba započeti, zbog toga je

bilo nužno učiniti ovaj korak.

O svom obilasku župnih bratstava, obišao je 74 župe i o stvarnoj današnjoj situaciji FSR-a kod

nas fra Gabrijel je u nekoliko točaka izvijestio Provincijski kapitul 2003. godine. U njegovu

izvještaju stoji:

- FSR u našoj Provinciji je živ! Jest ostario, jest onemoćao, ali je sve izdržao i živ je! Od 74

župe i mjesta nema ga u 16 župa. *Ruku na srce* , otvoreno kaže fra Gabrijel svojoj braći, *i sami*

smo puno pridonijeli ovakvom stanju svojom neodgovornošću i svojim neozbiljnim pristupom

prema toj svojoj svetoj baštini

- Ako je prije rata u našoj Provinciji bilo oko 4.000 članova, sada ih je samo jedna četvrtina na

tlu Bosne Srebrene. Riječ je o 992 zavjetovana člana i 87 novaka.

- Naše Vijeće koje se sada naziva *Područno vijeće bosanske kraljice Katarine Kotromanić*

redovito sudjeluje na sastancima Nacionalnog vijeća i izvršava sve obveze prema Nacionalnom

i Međunacionalnom vijeću FSR-a.

- Svoje prognoze i perspektive glede FSR-a na našem tlu fra Gabrijel svodi na jednu rečenicu

fra Janka Ljubosa: *Ako nešto hoćemo, to i bude, a ako nećemo, to i ne bude!* . Tim je rečeno da

budućnost FSR-a na ovim našim prostorima umnogome ovisi o angažmanu članova Prvog reda

sv. Franje.

Sadašnje vijeće bosanskog FSR-a u sastavu: s. Nives Kanevčev, prov. ministrice, s. Ljerka

Mikić, zamjenica ministrice, b. Vice Ilić, rizničar, s. Ljerka Lukašević, tajnica, s. Mihelina

Glugoski, savjetnica, Nedeljko Gavrić, savjetnik, Manda Martinović, savjetnica, Mara Visković,

savjetnica, Marijan Oršolić, savjetnik i duhovni asistent fra Petar Anđelović, nastoji nastaviti i

produbiti započetu obnovu FSR-a.

Članovi našeg Vijeća sudjelovali su u proslavi 25. obljetnice obnove Pravila FSR-a, koja je održana u Samoboru 11. i 12. listopada 2003. Naime, Pravilo je obnovljeno 1978. godine, što je bio znak povratka na izvore i duhovno iskustvo Franje iz Asiza i pokorničke braće i sestara koje je on nadahnjivao i vodio (Pismo četiriju generalnih ministara Franjevačke obitelji).

Počela su i nova primanja u Provincijsko bratstvo. Tako je tijekom 2004. godine u Bratstvo

bosanskog FSR-e primljeno 60 novih članova (Guča Gora, Sarajevo, Livno, Busovača), da bi

svemu tome posebno značenje podario pohod našim bratstvima generalnog asistenta FSR-a iz

Rima fra Ivana Matića. S braćom i sestrama FSR-e fra Ivan se susreo na tri mjesta: u Livnu,

Sarajevu i Tolisi. Kroz svoje propovijedi i razgovore fra Ivan je, na produhovljen i prihvatljiv

način, uspijevao prisutnima približiti sv. Franji i njegovu ideju svjedočenja Boga u svijetu i na

svjetovan način. O svom pohodu bosanskom bratstvu FSR-a fra Ivan je zapisao: *Svrha moga*

posjeta BiH bila je vidjeti realnu situaciju bratstva FSR-a i Frame poslije tragičnih događaja

strašnoga rata koji se vodio u BiH... Također sam želio susresti odgovorne iz dva regionalnog

bratstva (bosanskog i hercegovačkog) da bismo raspravljali o mogućnosti i načinu osnivanja u

BiH Nacionalnog bratstva u okvirima te države

(Koinioa, 2004/2, br. 42).

U svim razgovorima koje je fra Ivan vodio s najodgovornijim ljudima za budućnost FSR-a na

bosanskohercegovačkim prostorima naglašavana je ideja (koja se već u vrhu FSR-a pretvorila u

plan) da se bratstva odsad organiziraju ne na principu nacije, nego prema državnim granicama.

Tako više dva regionalna bratstva (bosansko i hercegovačko) ne bi bila regionalna bratstva

Centrale u Zagrebu, odnosno u Samoboru, nego bi činila jedno jedinstveno bratstvo BiH, koje bi

imalo zajedničko vijeće. O ovom planu će se još intenzivnije razgovarati na planiranom

sastanku svih odgovornih bosanskog i hercegovačkog bratstva FSR-a, koji će se održati u Rami

od 4. do 6. ožujka 2005. godine.

Kako je ovo jedan od prvih *govora u novijoj javnosti* o FSR-u, u njemu su morale biti naglašene

neke pojedinosti koje su, naravno, onim informiranijima već odavno poznate. Uglavnom sve je

učinjeno kako bismo jedan od prvih laičkih pokreta u Crkvi, koji traje i donosi plodove već osam

vjekova, približili današnjim ljudima. On je javno udruženje, a raščlanjuje se na različitim

razinama: mjesnoj, područnoj, nacionalnoj i međunarodnoj, djelujući na svim kontinentima u

stotinjak zemalja, ulazeći tako

u svijet kao

prostor Božje ljubavi, koju mu valja potvrditi i kojoj mu valja pridodati i svoju ljubav

(S. Lice).

Fra Petar Anđelović